



TU/e

technische universiteit eindhoven



instituut
collectie
nederland



rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

VROM



Rijksgebouwendienst



Klimaatnetwerk gestart!

De Erfgoedinspectie/Collecties, het Instituut Collectie Nederland (ICN), het Landelijk Contact Museumconsulenten (LCM), de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), de Rijksgebouwendienst (Rgd) en de TU Eindhoven hebben in november 2007 een convenant ondertekend voor samenwerking binnen een Klimaatnetwerk.

Het is voor het eerst dat de landelijke organisaties de handen ineen slaan om een belangrijk thema als het museale binnenklimaat aan te pakken.

Juist nu internationaal de klimaatmaterie volop in ontwikkeling is, is het zaak samen te werken en kennis te delen. Dit bleek ook uit het project *Luchtspiegelingen*, dat de Erfgoedinspectie samen met de TU Eindhoven uitvoerde en in 2007 werd afgerond. Van eind 2003 tot eind 2005 heeft de TU het binnenklimaat gemeten in het Amsterdamse Scheepvaartmuseum (nieuw depotgebouw met high tech installatie), in het Mauritshuis (klimaatinstallatie) en de Haagse Gevangenpoort (geen noemenswaardige klimaatinstallatie). De Inspectie onderzocht hoe in deze musea het inbrengen dan wel het aanpassen van klimaatinstallaties verliep, hoe de rol daarin was van musea, Rgd, Inspectie en anderen en hoe de dagelijkse omgang met het klimaat was. Het ICN was gesprekspartner bij het onderzoek en in de klankbordgroep waren Rgd en RACM vertegenwoordigd. Een van de aanbevelingen was dat een multi-disciplinair netwerk zou worden opgezet om gezamenlijk een nieuwe omgang met het klimaat te formuleren.

Deze aanbeveling is opgevolgd met de oprichting van het netwerk.

Activiteiten in 2008

Het netwerk zal ondermeer een strategie ontwikkelen voor de bepaling van een verantwoord museaal binnenklimaat, waarbij de waardestelling van zowel de roerende collecties als de (monumentale) gebouwen centraal staat. Het ICN zal nieuwe richtlijnen ontwikkelen voor het museale binnenklimaat, die door de convenantpartners zullen worden gebruikt, zodat zij in hun werk en bij de adviezen over klimaat aan hun doelgroepen dezelfde uitgangspunten hanteren.

Voor het eerste jaar 2008 wil het klimaatnetwerk de nieuwe richtlijnen publiceren voor het museale binnenklimaat. In het najaar worden op een symposium de belangrijkste bevindingen uit *Luchtspiegelingen* en de nieuwe klimaatrichtlijnen gepresenteerd door diverse sprekers en met de symposiumdeelnemers bediscussieerd. Ook worden museumconsulenten en erfgoedinspecteurs wegwijs gemaakt in de nieuwe richtlijnen, zodat deze nieuwe benadering snel verspreid kan worden naar de erfgoedbeherende organisaties.

Een nieuwe benadering van het museale binnenklimaat

Al enige tijd is in Nederland en in het buitenland een discussie gaande over nut en noodzaak van strikte en vaste normen voor het museale binnenklimaat.

De klimaatrichtlijnen die het Centraal Laboratorium (nu ICN) in 1994 publiceerde (*Preventieve Conservering Klimaat & Licht*) zijn in de loop der tijd steeds meer als vaste norm gehanteerd door musea, ontwerpers van klimaatinstallaties, adviseurs, gebouwbeheerders en de Inspectie. Vaak werd uitgegaan van de meest kwetsbare materialen en werden voor de hele collectie zeer nauwe grenzen nagestreefd voor de waarden en fluctuaties van relatieve vochtigheid en temperatuur.

Om die zeer nauwe klimaatbandbreedtes te kunnen handhaven, kon in veel gevallen niet worden volstaan met enkele eenvoudige, niet ingrijpende, bouwfysische aanpassingen en moesten installaties een veilig binnenklimaat garanderen. In deze impliciete besluitvorming werd soms het gebouw opgeofferd ten behoeve van de roerende collectie, terwijl in sommige gevallen het gebouw een belangrijk collectieonderdeel is. Daarnaast is inmiddels duidelijk dat klimaatinstallaties niet altijd naar behoren functioneren, dat de nauwe grenzen voor waarden en fluctuaties van relatieve vochtigheid en temperatuur niet altijd schade voorkomen en, omgekeerd, dat omstandigheden buiten de richtlijnen niet altijd aantoonbaar rechtstreeks tot schade aan collectie hebben geleid.

Het is dus tijd voor een nieuwe benadering.

Uitgangspunten

The American Society of Heating, Refrigerating and Air-Conditioning Engineers (ASHRAE) heeft in 1999 na uitvoerige raadpleging van gespecialiseerde onderzoekers en praktijkmensen een andere benadering van het museale binnenklimaat gepubliceerd. Men heeft verschillende klimaatklassen voor deelcollecties geformuleerd. De mogelijkheden die het gebouw geeft en de klimaatwensen voor de objecten worden met elkaar in evenwicht gebracht, waarbij de risico's voor de roerende collectie voor iedere klimaatklasse expliciet worden benoemd.

De overgang van vaste normen naar meer maatwerk vraagt van de collectiebeheerder een aantal stappen te doorlopen voordat kan worden besloten wat het binnenklimaat in getallen zou moeten worden. Allereerst moet er inzicht zijn in het heersende binnenklimaat. Vervolgens wordt de waarde van de collectie en van het gebouw bepaald.

Dan wordt vastgesteld welke klimaatmogelijkheden het gebouw biedt en worden de collectienoden gedefinieerd. In deze context wordt met de collectie niet alleen het roerende deel bedoeld, maar ook het onroerende. Vervolgens kunnen de klimaatrisico's voor de collectie expliciet worden omschreven. De collectiebeherende organisatie kan met het doorlopen van deze stappen een afgewogen besluit nemen over de in te stellen waarden van de relatieve vochtigheid en temperatuur en de maximale schommelingen daarvan. De toepassing van deze werkwijze heeft tot gevolg dat er realistische eisen kunnen worden geformuleerd voor een optimaal behoud van collectie en gebouw.

Deze uitgangspunten worden verwerkt in de nieuwe klimaatrichtlijnen .

Meer weten over het klimaatnetwerk?

Contactpersoon voor het klimaatnetwerk is Bart Ankersmit van het ICN (bart.ankersmit@icn.nl).

Binnen de Erfgoedinspectie is contactpersoon Josefine Leistra (leistra@erfgoedinspectie.nl).